

א. הרוּאָה דם ונטמאת למפרע מעת לעת, אינה מקולקלת למנין ימי נידתה וזיבתה אלא מונה משעה שראתה. ראתה כתם הרידי מקולקלת למנינה [עד שתמנה שבעה עשר נקיים, שכשתראה לאחר מכן יודעת ודאי שהיא בתחילת נדתה, כמבואר בערכין ח], ואינה מונה אלא משעת ראייה. הלכך המוצאת כתם, אם תראה דם לאחר שני ימים, אינה מונה שבעה משעת מציאת הכתם אלא מיום שראתה, כי שמא הכתם לא בא מגופה (תוס').

ב. הרואה דם אינה מטמאה את בועלה למפרע (להיות טמא מספק ב'אב הטומאה' כדין בועל נדה, אבל מטמאתו טומאת ערב משום מגעה, לתלות, ק"ו ממשכב ומושב. ברייתא להלן טו. ורש"י יד. רמב"ם משכב ומושב ג,ח). רבי עקיבא אומר מטמאה.

הלכה כחכמים (רמב"ם איסור"ב ח, יג; מטמאי משכב ומושב ג,ח ועוד).
הרואה כתם – מטמאה את בועלה. [לרב ולריש לקיש, אפילו למפרע – ורבי מאיר היא שמחמיר בכתמים יותר מבדם. ולשמואל ורבי יוחנן – מכאן ולהבא. להלן טו.].

ג. הרואה דם מטמאה את הקדשים למפרע לתלות ולא לשרוף. וכן הדין ברואה כתם (בין למפרע בין מכאן ולהבא). ונחלקו שתי לשונות בדברי רב הונא אם מטמאה גם את התרומה. הלכה כלשון אחרונה שמטמאה בין לקודש בין לתרומה (רמב"ם הל' מטמאי משכב ומושב ג,ט. וע' הכמת בצלאל).

ד. חולין שנעשו על טהרת הקדש שנגעה בהם – תולין, אבל הנעשים על טהרת התרומה – אין נטמאים בטומאת מעת לעת למפרע.

א. הרמב"ן כתב להוכיח מדברי הגמרא שלפי לשון ראשונה דרב הונא, לא גזרו בטומאת מעת לעת בחולין שנעשו על טהרת הקודש. ויש חולקים (ער"ן רשב"א וריטב"א ותוס' חגיגה כה. וכן הוכיחו מהרש"א וחכמת בצלאל מהתוס' בסוגיתנו, ע"ש).

ונראה שלמ"ד חולין שנעשו על טהרת הקודש לאו כקודש דמי, אין טמאים במעת לעת שבנדה (ע' חזו"א טהרות ב,ח בפירוש דברי הר"א).

ב. אף לענין טומאת כתמים מכאן ולהבא, כתב הרמב"ם (משכב ומושב ג,ט) שאַכְלִים ומשקים של חולין שנעשו על טהרת תרומה, אינם נטמאים. ויש סוברים שאפילו חולין רגילים מיטמאים בכתם (תוס' לעיל ג סע"א).

דפיוס ו – ז

יא. האם מותר לטמא עיסה הטבולה לחלה, קודם גילגול ולאחריו? האם חולין הטבולים לחלה דינם כחלה לענין הטומאות השונות?

אין מותר לטמא עיסה אלא קודם גילגול, וכגון שנולד בה ספק טומאה – מותר לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל, אבל משגלגלה אסור לטמאה, שחולין הטבולים לחלה כחלה הם, ואסור לגרום טומאה לחלה. כן שנינו במשנת חלה.

ואפילו ספקות שגזרו בהם טומאה לתרומה ולא לחולין [כגון זב וטהור שהיו פורקים מן החמור משא (לפרש"י משא כבד, ולפתוס' משא קל) שיש חשש הישענות והסט, לכך טימאוהו לתרומה] – אסורים בחולין הטבולים לחלה.

ואולם טבול יום מותר ליגע בחולין הטבולים לחלה – שלא גזרו אלא בדבר שודאו מטמא חולין, לא על דבר שודאו אינו מטמא חולין. [הלכך אשה שהיא טבולת יום, לשה את העיסה וקוצה הימנה חלתה ומניחתה בכלים שאין מקבלים טומאה כגון פשוטי כלי עץ ועור (להיכיר שלא תיגע לאחר קריאת שם. מפרשים) ומקפת (= מסמיכה, מגעת את החלה לעיסה) וקורא לה שם].

התוס' הוכיחו ששאר 'שני לטומאה' עושה שלישי בחולין הטבולין לחלה, ורק בטבול יום הקלו לפי שאינו צריך אלא הערב שמש. ואילו הר"ש (טב"י רפ"ד) חולק וסובר שהוא הדין לכל 'שני' לטומאה. [וצ"ל לשיטתו שהסוגיא בסוטה חולקת על כך וסוברת ששני עושה שלישי בחולין הטבולים לחלה. ע' קהלות יעקב סד].

ולענין טומאת 'מעת לעת' שבנדה; לפי לשון אחת בגמרא משמע שטמא [ורק בחולין שנעשו על טהרת התרומה לא גזרו, שאין מעורבת שם תרומה, משא"כ בטבל], ולפי לשון אחת טהור, מפני שכל עיקר טומאה זו מדרבנן.

א. קודם גלגול, יתכן ומותר לטמא אף עיסה הטהורה בודאי [עכ"פ במקום שאין הפסד כהן] (עתוס'. וע' גם רשב"א גטין סא ורישב"א כאן – לדעה אחת. וע' חו"א אהלות כד, ד). ויש חולקים (עתוס' גטין סא: ע"ז נו. ועוד).

ב. ישנה דעה שאסור לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל (ע' סוטה ל וע"ז נו), וללא צורך יתכן שאסור לכל הדעות.

והרמב"ם (בכורים ז, יב) פסק שמותר לגרום טומאה לחולין בא"י. ובחולין מתוקנים, הואיל וכבר הפריש מהם תרומה מותר אף לטמאם בידיים לכתחילה (ערמב"ם טומאת אכלין טז, ו ובכס"מ ועוד). ג. יש אומרים שכבר משעת הטלת מים בקמח אסור לטמאה. ויש אומרים רק לאחר לישיה (עריטב"א. וע' ע"ז ברמב"ם בכורים ה, ד ובכס"מ שם ה"ב).

ד. יש מהראשונים שכתב שהאיסור לטמא חולין הטבולים לחלה אינו מהתורה אלא מדרבנן [במקום שאין הפסד כהן] (ערמב"ן ע"ז נו מהראב"ד, וכ"מ בירושלמי המובא בראשונים שם). וי"א שלאחר גילגול אסור לטמא מהתורה (עפ"י ריטב"א גטין סא).

ה. ישנה דעת תנאים (ע' בסוטה ל) האומרת שחולין הטבולים לחלה – לאו כחלה דמו וטומאתם כחולין בעלמא, שאין בהם שלישי. וכן פסק הרמב"ם (אבות הטומאות יא, טו בכורים ז, יב). ו. לענין טומאת מעת לעת שבנדה, פסק הרמב"ם (מטמאי משכב ומושב ג, ט) שחולין הטבולים לחלה אינם מיטמאים, כפי לשנא בתרא.

דף ז

יב. נשים שאינן רגילות לראות דם וראו – האם דיין שעתן או מטמאות למפרע?

רבי אליעזר אומר: ארבע נשים דיין שעתן; בתולה, כלומר זו שלא ראתה דם מימיה, ואעפ"י שנסואה. מעוברת – משיוודע עוברת. מניקה – עד שתגמול את בנה. זקנה – כל שעברו עליה שלש עונות (ללא ראייה) סמוך לזקנתה. לדברי רבי יוסי, המעוברת והמניקה אין דיין שעתן אלא משעברו עליהן שלש עונות. (עוד בפרטי דיני מעוברת מניקת וזקנה – להלן ח-ט; דיני בתולה – להלן ט-י).

רבי יהושע אומר: אני לא שמעתי אלא בתולה. ואמרו בברייתא שכל ימיו של ר"א היו עושים כרבי יהושע [כדי שלא ינהגו כמוהו בהלכות אחרות שאין הלכה כמותו וא"א לנו למחות בהם משום כבודו], לאחר פטירתו החזיר רבי יהושע את הדבר ליושנו, להורות בכל ארבע הנשים דיין שעתן.

רבי אליעזר אומר: כל אשה שעברו עליה שלש עונות (בלא ראייה) דיה שעתה. [מעשה ועשה רבי כר"א. לאחר שנוכר שרבים חולקים עליו אמר: כדאי הוא ר"א לסמוך עליו בשעת הדחק, כיון שלא נאמרה הלכה כחכמים בהחלט. עפ"י גמרא ו:]. וע"ע פרטים להלן ט: במה אמרו דיה שעתה – בראייה ראשונה, אבל בשניה – מטמאה מעת לעת, מלבד אם ראתה הראשונה באונס, שאז אף השניה דיה שעתה.

דפים ז – ח

יג. באלו דברים הלכה כרבי אליעזר במחלוקתו עם חכמים ובאלו אין הלכה כמותו?

אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבי אליעזר בארבע; בארבע נשים שדיין שעתן. במקשה לילד, שאם שפתה מעת לעת וראתה דם – הריהי זבה ואין תולים הדם בולד. בזב וזבה שבדקו עצמם ביום ראשון וביום שביעי ומצאו טהור, ובשאר הימים לא בדקו – הרי אלו בחזקת טהרה. ובדין אחורי כלים שנטמאו במשקים, מטמאים את המשקים אפילו חולין ואינם פוסלים את האוכלים אפילו של תרומה. [ורבי יהושע אמר שפוסלים אוכלי תרומה. וישנה דעה שאחורי הכלים מטמאים רק משקים של תרומה ולא חולין (כן אמר שמעון אחי עזריה בטהרות ה,ז עפ"י הרא"ש שם והר"ש בטבול יום ב,ב. והרמב"ם פירש שאינו חולק על ר"א)].

ואמרו שלא אמר שמואל אלא בסדר טהרות אבל בשאר סדרים פסק שמואל כר"א כגון לענין צירוף סל לחלה, ועוד יש הרבה. ואולם הוכיחו שרבי אלעזר (בן פדת) פסק כרבי אליעזר בארבע מקומות בכל הש"ס, מלבד במקומות שגם חכם אחר נקט כר"א, שיש ופסק רבי אלעזר הלכה כמותו [כגון לענין אחות יבמתו קטנה הנשואה לו, מלמדים אותה למאן; הבהלה בתפילה, בהודאה].

א. הרשב"א נקט (בהדושי ובשו"ת ח"ו סט. וכן צדד בח"ו שנו) הלכה כשמואל שבשאר סדרים יש והלכה כר"א, וכן הביא מרבנו חננאל. ואילו באור-זרוע (ח"א תרסח) וכן מפשט דברי הריב"ש (פג קכה) משמע שכן היא מסקנת הגמרא, שבכל הש"ס אין הלכה כר"א מלבד בארבע. ואולם יש מקומות שפסקו בגמרא בפירוש כר"א, ובאותם מקומות נוקטים אנו כן להלכה (עפ"י סדר תנאים ואמוראים. ע' למשל כתובות סא: ע"ז לא).

וכן במקום שפרשו בגמרא את דברי ר"א ונשאו ונתנו בדבריו, יש שנקטו ראשונים להלכה כדבריו (ע' רמב"ם ומ"מ שביית עשור ג,ה, וכן דעת הר"ף והרא"ש פ"ח דיומא לפסוק כר"א. ואולם רי"ף גיאות וסמ"ג ור"י פסקו כחכמים, וכן חשב לשיטתם הב"ח (או"ח תריג), דלא כשאר פוסקים).

ומאידך מצינו שאמורא מסוים פסק הלכה כר"א ואין אנו נוקטים כן משום שאין הלכה כר"א אלא בארבע (ע' בשו"ת עונג יום טוב קעד ד"ה ועוד נראה. וע"ע כס"מ בכורים ז,יב).

כסתם משנה כרבי אליעזר, משמע ברשב"א שאעפ"י אין הלכה כמותו אלא בשאר סדרים לשמואל. ואילו בדעת הריב"א יש מקום לומר שהלכה כר"א. וע' גם באלה רבה ידים ג,ב שפירש דברי חכמים שם שאין דנים ק"ו ד"ת מד"ס שהיא דעת רבי אליעזר. ושם נפסק כחכמים.

יש מי שכתב שאין הלכה כתלמידי רבי אליעזר אלא בשמונה מקומות (מבוא התלמוד, בסופו). ב. כנוכר, הלכה כר"א שהסל מצרף את הלחם לחיוב חלה. (ע"ע בפרטות בפסחים מח). יש אומרים שלא אמר ר"א אלא לחומרא, לצרף הכל לשיעור חיוב, אבל לכתחילה נכון שיעור הככרות זב"ז כדי להפריש מן המוקף (עפ"י תוס' לעיל ז. וכן דעת רש"י בתשובה ובפסקיו ורבנו תם (ע' מחזור ויטרי סי' לו ובספר המנהיג דיני חלה) וראבי"ה (ח"א קסו), תשובות מהר"ם ב"ב (כהנא ח"א קכב), יראים (קפג)